

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

PRETIULU ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungari'a :
Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr.
Pentru Romani'a si straietate:
Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.

PRETIULU INSERTIUNILORU :

Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu
cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.;
si mai sus 5 fl v. a.

Correspondentiele sè se adreseze Redactiunei

„BISERIC'A si SCÓL'A.“

Èr banii de prenumeratiune la
TIPOGRAFI'A DIECESANA in ARAD.

Cuventarea

pronunciata de Pré Santi'a S'a, parintele Episcopu alu Aradului Ioanu Metianu la deschiderea sessiunei ordinarie a sinodului eparhialu aradanu din 1891.

Christos a inviatu, Dloru deputati !

Me sèmtiescu ferice, Dloru deputati, de câte ori am norocirea a Ve vedé in giurulu meu, si cu mine impreuna, in giurulu maicei nóstre cei bune, in giurulu sàntei nóstre biserici.

Me simtuescu ferice, Dlor deputati, de acést'a intrunire, privindu in DVóstra pre cei mai distinsi fii ai bisericii nóstre nationale, concrediuti din partea clerului si a poporului, cu frumós'a si maréti'a misiune de a conlucrá impreuna, la opulu celu mare alu regeneràrii nóstre ; deci Ve salutu cu bucurie de buavenire, implorându-Ve dela bunulu Ddieu, inca multi ani de conlucrare.

Nici nu este, Dloru deputati, lucru mai frumos si mai placutu lui Ddieu si ómeniloru, cá si când membrii cei distinsi ai unei familii, se intrunescu la conlucrare comuna, pentru ridicarea si inaintarea fratiloru lor, a némului lor, precum V'ati intrunitu si DVóstra acum aici, la conlucrare fratiésca, pentru ridicarea si inaintarea familiei cei mari, din care facem parte cu totii, a bisericii nóstre nationale.

Când fericitii nostri strebuni ni-au conservatu cu atàta ingrijire, si ni-au lasatu cu iubire biseric'a lor, de cea mai scumpa mostenire, au prevediutu cu multa intieleptiune, cà la calatori'a nóstra in marea acestei vietii, vom avé neaparata lipsa si de o stea conducetóre la limanulu mântuirii, intocmai precum au asemenea lipsa si corabierii de o busola indreptatóre in valurile mării fortunóse ; au prevediutu fericitii nostri strabuni, cà si preste noi vor vení timpuri grele si furtunóse, de cari prea multe au trecut si preste ei ; si in acea intielépta prevedere ni-au lasatu biseric'a nóstra nationala de stea conducetóre, in tóte imprejurarile acestei vietii.

Precumca biseric'a strabuna, a fost si este in adeveru stéu'a nóstra conducetóre prevediuta de strabunii nostri, o constata pre deplinu esistinti'a nóstra de aprópe 20 de secolu, si trecerea nóstra prin fortunósele valuri ale acestui lungu restimpu ; dar o mai intaresce si istori'a, cându descrie grelele cercári si multele pericole, ce au trecut preste némulu nostru, fara a se fi periclitatu, recunoscènd si aceea, ca pre lãnga tari'a si puterea nóstra de viétia, la devingerea atátoru poricole grave, a contribuitu fórte multu si scump'a nóstra mostenire stramosiésca : biseric'a nóstra nationala.

O asemenea mostenire scumpa fiind dar biseric'a nóstra, ni se impune si noue marea datorintia, Dloru deputati, a pazí cu mare ingrijire acestu sântu depositu stramosiescu, lasându-lu si noi de cea mai scumpa mostenire fiiloru si nepotiloru nostri din neam in neam, ca asia se fie si pentru ei, ceea ce fù pentru fericitii nostri strabuni, si ce este si pentru noi : adeverala stéua conducetóre in valurile acestei vietii, cum si celu mai puternicu mijlocu la ajungerea scopului ce urmarim.

Fiind vorb'a de scopu, afiu de bine a observá Dloru deputati ! ca biseric'a nu este insasi scopulu, ci numai mijlocu ; inse uniculu si celu mai puternicu mijlocu la ajungerea scopului.

Scopulu nostru, Dloru deputati ! este acelasi, pre care l'a destinatu bunulu Ddieu tuturoru ómeniloru, adeca : binele vremelnicu si fericirea vecinica ; èr acestu scopu sublimu 'lu putemu si noi ajunge, inaintând alaturea cu celelalte popóre culte si luminate, tot mai multu catra lumina, cultura si perfectiune, dupa dis'a S. scripturi : „Fiti deseversiti, precum si Tatalu vostru din ceriuri deseversitu este,“ astfelu apropiându-ne tot mai multu de idealulu nostru Ddieu. La asemenea lumina, cultura si perfectiune, are a ne conduce biseric'a strabuna, pentru ajungerea scopului sublimu.

Pentrucá inse biseric'a se póta impliní cu succesu atare missiune sublima, detori suntemu Dloru

deputati a lucrá cu totii si din tóte puterile nóstre, la desvoltarea cât mai mare, a salutarilor ei institutiuni si anume îngrijindu tot mai multu de institutele nóstre confessionale de invetiamentu, de jos pana sus, staruind pentru infiintiarea celor ce ni mai lipsescu, ridicând acelea macaru impreuna cu celalalte diecese sorori: si anume, pentru intemeierea mai unoru scóle medii, cu tóte sacrificiile posibile; intr'aceea se nu uitamu nici de asilele confessionale, pentru pruncii dela 3—6 ani.

Si fiindca bas'a culturai celei adeverate, si mai alesu a culturii religiose-morale, cá si bas'a bisericeii este credinti'a in Ddieu, si religiositatea credinciosiloru, greu amenintiate de curentulu timpului de astadi: detorintia avem Dloru deputati, a conlucrá cu totii si in acést a directiune, staruindu pentru ridicarea auctoritatii bisericeii si a fetieloru bisericesci, si pentru indreptarea moravuriloru in tóte privintiele. Detori suntem Dloru deputati! a luá cu totii asuprane sórtea Apostoliei, a ne face la tóta ocasiunea binevenita, tot atáti'a apostoli, invetiatori si luminatori ai poporului, nu numai prin indemnari si sfaturi intiepte, dar si prin exemple bune si atragetóre din partea nóstra, intarindu-lu tot mai multu in credinti'a in Ddieu si prin acést'a si in credinti'a nóstra stramosiésca.

Se nu uitamu nici când Dloru deputati! cá credinti'a in Ddieu este bas'a si temeli'a societátii nóstre religiose, cum si cá lipsindu acést a basa, nici cea mai inalta cultura lumésca n'ar poté consolidá si intari societatea nóstra, si asia se nu consideramu slabirea credintiei in poporu, ce se manifesta in dilele nóstre, mai alesu prin neregulat'a cercetare a bisericeii in multe locuri de un reu, séu de un lucru neinsemnatu; ci se o privimu de ceea ce in adeveru si este, adeca de unu semnu fórtu tristu alu decadintiei; cáci in ce mesura slabesce credinti'a religioasa in omu, in acelaasi gradu cresce nepasarea si indiferentismulu, cari nu-lu mai ambitionéza la óre-care lupta pentru esistintia; ci din contra 'lu lipsescu si de tari'a si de mijlócele de lipsa la acea lupta de esistintia.

Se nu uitám Dloru deputati, ca daca biserice'a strabuna, chiaru si in cele mai grele timpuri a fost conducetori'a si mantuitóri'a strabuniloru nostri, acést'a s'a intemplatu pentru-ca si fericiti nostri strabuni au fost tari in credinti'a in Ddieu, tienéndu sus in tare la biserice'a lor, preoti, inteligenti si poporu de o potriua, asia incát erau gata a-si espune si viéti'a pentru credinti'a stramosiésca; si asia daca noi clerulu si poporulu, urmándu esemplulu strabuniloru, vom tiené si noi insine, sus si tare la credinti'a in Ddieu, a bisericeii strabune, si cu ajutoriulu bisericeii ne vom straduí — cum diseiu — a inaintá tot mai multu in cultura, si lumina se fim convinsi Dloru deputati, ca atunci biserice'a va fi si pentru noi stéu'a conducetóre si mantuitóre, cum si celu mai puternicu mijlocu la ajungerea scopului ce urmarimu. Caci daca biserice'a strabuna si atunci poté

conduce si mantú pre fericiti nostri strabuni, când si insasi era subjugata, cu cât mai usioru ne va conduce si fericí pre noi acuma, când din darulu lui Ddieu si din grati'a Majestátii Sale, la staruintiele mariloru nostri bárbati, a devenitu biserica libera, autonoma si nationala.

Éta Dloru deputati! pentru ce tienemu noi atât de multu la biserice'a nóstra, strabuna la autonomi'a si institutiunile ei.

Desí este o mare fericire a avé asemenea biserica autonoma si nationala, precum o avem si noi; totusi se nu ne uitam cá asemenea fericire tiene numai pana atunci, pana când vom tiené si noi sus si tare la biserice'a nóstra strabuna, pana când vom conduce bine si intieptiesce afacerile nóstre bisericesci, pana când vom pune interesele cele mari si comune ale bisericeii mai pre sus de tóte altele, pana când noi, cá fii credinciosi ai bisericeii, in buna intielegere si dragoste fratiésca, vom lucrá cu totii astfelu, cá din tóte lucrurile nóstre se resulte folóse vedite pentru toti ai nostri; ér aceste le vom urmá, daca vom avé purerea in vedere, cá in sinulu maicei nóstre bisericeii, cá si intr'o familie, unulu fiecarele dintre noi, si toti impreuna, putem ocupá locu dupa vrednici'a nóstra, fiindu toti binevediuti si remunerati dupa meritu.

Din aceste urméza Dloru deputati! cá nu este de ajunsu a avé drepturi frumóse, ci la ajungerea scopului ce urmarim, se mai cere si o conlucrare intensiva, intielépta si bine combinata, o conlucrare emanénda din credinti'a in Ddieu, prin care se se manifeste si celalalte dóue virtuti mari crestine: amórea si speranti'a.

Deci dar se tienemu Dloru deputati! sus si tare la credinti'a in Ddieu, a bisericeii pãrintiloru nostri, si se nu ne lasam nici pre noi, nici pre altii dintre ai nostri amagiti de curentulu celu periculosu alu timpului nostru, si fiindca credinti'a in Ddieu fara de fapte este mórtá, precum ni spune si sânt'a scriptura: se ne straduim a ne manifestá acea credintia prin fapte bune, prin faptele dragostei evangelice, din cari isvorescu tóte lucrurile cele bune, si bun'a sperantia.

La asemenea lucrare ne chiama Dlor deputati, nu numai sant'a nóstra detorintia, dar si grelele imprejurari ale timpului nostru, cari tóte ni spun, ca numai astfelu lucrând putem sperá, cu ajutoriulu lui Ddieu ajungerea dorintieloru nóstre celoru juste; numai astfelu facéndu ni vom impliní cu totii Dloru deputati! chiamarea si detorinti'a, cum si dorinti'a sufletului nostru, facia de biserica si de neamulu nostru, si atunci si bunulu Ddieu va binecuvéntá lucrurile nóstre, pentru care binecuvéntare rugándu-lu si acuma, dechiar sesiunea sinodului nostru eparchialu ordinariu a anului 1891 de deschisa.

Educațiunea teocratică la Evreii antici.

Dintre popórele de rassa semitica in istori'a culturii antice au avutu unu rolu fórte insemnatu: Evreii. Marginile tiei evreesce numita Palestina, erau: muntii Lybanon, desiertulu sirianu si celu arabicu si marea mediterana. Patri'a Evreiloru zacea chiar in centrulu lunei antice, izolata de alte tieri, si totusi in apropierea marelui drumu istoricu, pe care l'au traversatu atátea popóre.

Intrég'a viétia a omului, dupa vederile Evreiloru, erá adusa in raportu fórte intim cu Dumnedieu. Din acestu raportu s'a dezvoltatu cu incetulu unu adêncu sentimentu religiosu, sublime principii etice, si in fine serióse pareri despre destinațiunea vietii omenesci. Prin aceste momente culturale Evreii s'au ridicatu preste celelalte popóre antecrestine. Statulu lor se guverná intru tóte dupa legile lui Iehov'a. Regii evreesce erau domnitori nu dupa voi'a lor, ci numai locotiitorii lui Dumnedieu pre pamentu, datori de a impliní voi'a si legile lui Iehov'a intre ómeni. Asia dar pe Evrei îi guverná insasi puterea si legea lui Dumnedieu: statulu lor erá teocraticu.

Precum viéti'a sociala, asia si intrég'a educațiune a Evreiloru se regulá dupa precepte religióse, adeca erá: educațiune religiósa. Prin legea revelata a educatu Iehova pre poporulu seu alesu: prin legea divina educá tatalu pre copii sei, indatinându-i la supunere neconditionata, la pietate religiósa si viétia in Dumnedieu. Tóte aceste calități se imprimau in tineri prin: exemplulu viu al parintiloru si a tuturoróu ómeniloru crescuti din jurulu familiei.

Copilulu se priviá cá unu daru tramisulu dela Dumnedieu: de-aceea parintii i-si tineau de datorintia sfinta de a educá pre copilu érase pentru Dumnedieu.

In viéti'a familiara tatalu representá vointi'a lui Dumnedieu. Elu tractá pe ai sei, intogmai precum Iehov'a guverná pre poporulu seu alesu. Tatalu erá capulu, judecatoriulu, invetiatoriulu si preotulu familiei sale.

Principiulu fundamentalu, dela care pléca educațiunea evreesca suná astfelu: „Inceputulu intielepțiunei este fric'a de Dumnedieu.“ Acésta educațiune avea unu caracteru emnamente familiaru si domesticu, deci erá cladita pe adeverat'a moralitate. De alta parte inse educațiunea evreesca prin tendentiele ei separativiste, nu hraniá din destulu spiritulu publicu, ba chiar suprimá simtiulu pentru interesele obstesci.

In viéti'a familiara a Evreiloru se reoglíndá raportulu dintre Iehov'a si poporulu seu; de-aci vine, cá stim'a fatia de parinti erá fórte mare. De timpuriu li-se imprimá copiiloru maxim'a morala:

„Se cinstesci pe tatalu teu si pe mama-t'a, precum ti-a demandatu tie Dumnedieuulu teu, pentru-cá lungu se traesci pre pamentu, si bine se-ti mérga in tiéra, pe carea ti-o da tie Dumnedieuulu teu.“ Parintii aveau se fie priviti de copii cá si locotiitorii lui Dumnedieu, si pietatea si stim'a fatia de ei se contopiá cu pietatea si veneratiunea fatia de Dumnedieu.

Disciplin'a domestica era fórte severa; se basá pe fric'a copiilor de parinti; pedepsele trupesci erau mijlócele ei ordinare. Autoritatea parintésca, asia se vede, ca durá pana la casatori'a fiilor. Feme'e'a nu erá deplinu libera, ci viéti'a ei erá marginita prin multe vederi si datine orientale.

Statulu nu avea nici unu amestecu in educațiune. Ea erá o afacere pur familiara. Potestatea tatalui, ce o exerciá asupra fiiloru sei, se restingea numai prin normele religiunei nationale.

Am mentionatu mai sus, ca Evreii se considerau pre sine cá unu poporu alesu alu lui Dumnedieu. De aceea copilulu, fie chiar si celu din famili'a cea mai misera, cá unu membru alu poporulu alesu, se pretiuiá fórte multu. Asiadara: Evreii considerau demnitatea personala a omului.

Preste tot putem afirmá, ca procederea educațiunei familiare, era normata dupa legile lui Moise. Scopulu supremu era a formá din copilu unu supusu credinciosu lui Iehov'a. Acésta directiune teocratica cuprinde in sine tóte celelalte scopuri ale vietii, fiind-ca cele diece porunci reguléza pe deplinu conduit'a morala a omului, aretandu-i ca ce are se faca si ce se incunjure. Prin aceste principii sublime Evreii s'au ridicatu pana la umanismulu celu mai nobilu in educațiune.

In timpurile cele mai vechi, scóle elementare la Evrei nu existau. Tóte cunoscintiele trebuincióse pentru viétia le premiá copilulu in familie dela tatalu seu. Parintii educau pre copii nu numai prin exemple, ci si prin sfaturi intielepte. Tatalu introducea pre fiulu seu in cunóscerea legii divine si in istori'a strabuniloru, enarându-i faptele mari, pe care le-a seversitu Iehov'a prin poporulu seu alesu. Apoi tot tatalu inițiá pre fiu in meseri'a ce o continuá si densulu, si in unele casuri 'l invetiá a cetí si a scrie. Tot sub conducerea tatalui facea junele exercitii in manuearea armelor, càci in etatea de 20 ani se incepea serviciulu militar obligatoricu. Fetitiile nu invetiau a cetí si scrie, inse cu atât mai sirguinciosu se deprindeau in afacerile economiei domestice, in lucrulu de mâna, ba si in cantare, musica si dansu, sub povetiuirea mamei.

Fii din familiile preferite se impartasiau in etatea junetiei si de cultura mai inalta. Acésta continea urmatórele studii: art'a scrierei, poe-

tic'a, medicin'a, inceputurile filosofiei si cunoscerea mai temeinica a legiloru. De instructoru se angagiá de comunu vreunu preotu sau altu invetiatoru bunu, ba pentru fii preotiloru si profetiloru existau si asia numitele scóle profetice, in orasiile urmatóre: Ghibea, Rama, Bethel, Gilgal si cea mai renumita in Iericho. Astfelu de scoli erau deja pe timpulul lui Samuilu inse prin staruintele lui, acelea s'au ridicatu la unu nivelu mai inaltu, si au infloritu cu deosebire sub stapánirea regelui Davidu precum au infloritu pe timpulul lui si poesi'a si music'a. El insusi a fost poet a cântat la harpa, si a compusu psalmii sei cei minunati, ce sunt nisce adeverate margaritare ale literaturii universale. Elu a denumitu 4000 de cântareti din cast'a levitiloru. Afara de aceste David statea inaintea poporului evreescu cá celu mai mare educatoru atát prin exemplulu seu de conduita in Iehov'a, cât si prin managerile ce le dadea celoru asupriti de tóte, in fine si prin invetiaturile sale despre intogmirea vietii conform vointiei Aceluia, a carui aprobare e cu multu mai pretiósá, decât complacerea lunei intregi.

Sub stapánirea lui Solomon educatiunea evreésca s'a transformatu totalmente. Pe timpurile acestui rege viéti'a interna a Evreiloru a decadiutu si moravurile paganesci a ocupatu terenu tot mai multu asia încát regele Iosafatu la 900 n. de Chr. a fost silitu de a trimite prin tíera preoti si leviti cu insarcinarea cá sa restabilésca cultulu divin, pe care poporulu lu abandonase. Inse tóte aceste incercari de mantuire n'a folositu nimicu, poporulu evreescu decada din di in di pana a venitu timpulul când la riulu Babilonului a deplans cu lacrime dureróse gloriile trecutului seu.

Perdiendu-si Evreii de sine statornici'a politica, cu ea dimpreuna a disparutu si libertatea si de sine statornici'a lor in desvoltarea culturii nationale. In exilu Evreii si-au insusitu dela Chaldei multe elemente noue, care amestecându-se cu vederile nationale, au fost spre stricarea acestora.

Dupa reintórcerea din exilulu babilonian, invetiati evreesci s'au pus de a veghiá asupra legii cu cea mai mare ingrijire. Ei interpretau scrierile sfinte cu fidelitate si acuratetia, carea mergea pana la pedanterie, si impedecau ori-ce tendentie de innoire. Astfelu s'a stabilitu cu incetulu o explicare traditionala a legii, dela care nu mai era ertatu a face abatere. Acesti invetiati, cari conservau traditiile poporului evreescu, interpretau scrierile sfinte si initiau pe cei doritori de sciintia in tainele legii, se numiau rabbini sau magistri. Sub conducerea lor stateau: scólele rabbinice, in care tinerii primiau cunoscintie mai adáncite asupra legiloru si scriptelor sfinte. Din scolile rabbinice erau excluse si oprite: matematica, cunoscintiele naturale, istori'a si politic'a. Studiile principale erau: teologi'a si chestiunile de dreptu relative la interpretarea legii. Invetiatorulu nici

o data nu examiná pre discipolu, inse fórte adesea intrebá discipolulu pe invetiatoru. Limbagiulu si modalitatea demonstrarii erá mare parte simbolica. Baiatul, dimpreuna cu sotii sei, siedea pre pamentu innantea magistrului, si nu avea alta detorie, decât se taca si se asculte. Dupa lungi ani de invetiatura, discipolulu prin punerea maniloru se promová de chaber si acum i-se acordá si lui dreptulu de a invetiá pe altii, inse erá indetoratu de a propune numai astfelu, precum a auditu dela magistrii sei, fara a-si permite nici cea mai mica modificare. In fine pe gradulu celu din urma discipolulu din chaber se facea rabbin. Magistrulu ii puneá mân'a pre cap si ii dicea: „Tu esti acum invetiatoru,“ apoi ii dadea o cheie si tabela de scrisu, cá simbólele, ca i-se da dreptulu de a explicá scrierile sfinte. Cá rabbin elu asemenea trebuiá sa urmeze cu strictetia interpretatiunile sanctionate prin traditie.

Tot in epoc'a, carea a urmatu dupa exilulu babilonian, s'au infiintiatu in cele mai multe comune evreesci: sinagoge, care asemenea i-si au importantia lor pedagogica; fiind-ca in ele prin rugaciuni si prin explicarea publica a cârtiloru sfinte se hraniá in poporu spiritulu teocratic-nationalu.

Sciinti'a rabbinica, ori-cát de inalta a fost autoritatea ei, totusi a avutu fórte putina influentia asupra educatiunei poporului. Educatiunea domestica si-a pastratu caracterulu ei familiaru de mainainte, ér scóle pentru copii aflam abia dupa respirea Ierusalimului, pe la mijloculu secolului I d. Chr. Cea dintai scóla elementara a infiintiat-o Isus, fiulu lui Iamla. De aci incolo numerulu scóleloru s'a sporitu cu atát mai tare, càci erá latita in poporu credinti'a, ca celu ce nu-si trimite copii la invetiatura, nu se va impartasi de viéti'a vecinica. Pentru 25 de elevi se angagiá unu invetiatoru, pentru 40 unu invetiatoru si unu ajutoru, ér pentru 50 doi invetiatori. Invetiatorulu evreescu nu îi erá iertatu a negligá din timpulul de scóla macar nici unu momentu, cá se nu cada asupra lui blastemulu lui Ieremia. Activitatea invetiatorésca se considerá cá unu lucru sfintu, si remuneratiunea se acordá nu pentru ostenéla, ci pentru timpulul folositu. Fiesce-care cetate si flesce-care satu trebuiá se-si aiba scól'a s'a, caci sententi'a rabbinica dicea: Prin resuflarea ce iese din gur'a copiiloru de scóla se va sustiné lumea. —

Teorie pedagogica in tot timpulul anticu la Evrei n'a existatu. In sfint'a scriptura suntu numai putiene locuri, care cuprindu in sine precepte relative la educatiune. Cartea lui Isus Sirach, cam pe la anulu 200 n. Chr., este unic'a scriere, carea tractéza materii pedagogice.

Elu pléca de la principiulu, ca omulu póte fi condusu atát spre bine, cât si spre reu. Isus Sirach face pe parinti responsabili pentru educatiunea buna a copiiloru si cere, cá disciplin'a se fie severa, paz'a credinciósá, apoi copii se-se provada cu

ocupatiuni corespundietóre. La invetiamentu se-se iee de basa istoriile cele sfinte. In fine se se considere si educatiunea corpului.

Dupa-ce Palestin'a a devenitu provintia romana, Evreii si-au perdutu tóta insemnatarea istorica. Fii lui Israilu, lipsiti de libertatea politica, carea a fostu sufletulu desvoltarii nationale, n'au mai remasu in patri a stramosiesca, ci s'au imprasciatu in tóte tierile lumii. Astfelu s'au disolvatu viéti'a si cultur'a nationala a Evreilor, inse ei au implinitu o misiune istorica sublima; caei principiile lor religiöse suntu fundamentulu, pe care I s u s C r i s t o s u a ridicatu grandios'a cladire a bisericeii crestine!

Dr. P. Piposiu.

Cuventu de deschidere

la adunarea generala ordinaria a reuniunii districtuali a invetiatoriloru romani gr. or. din inspectoratele consistoriului aradan, ce se afla in dreapt'a Muresiului.

Onorata adunare generala!

Caletoriulu, carele strabate prin passulu dela Thermopyle, si-reinprospeta in memorie intregu evenimentulu memorabilu din anticitate, pre care-lu caracteriseza epitafiele: „Mergi la Spart'a si spune, ca aici jacemu inmormontati pentru iubirea de patrie si pentru ascultarea de legi!”

Deca s'ar aflá astádi in aceste Thermopyle romanesci unu strainu de causele nostre culturali, siguru ca i-ar veni in mente se Ve întrebe: „ati venitu astádi aici pentru iubirea cátra cariera, s'au din respectu catra legile esistente?”

Unii veti raspunde ca ati venitu din iubirea cátra scóla, altii póte din consideratiuni cátra legile esistente, si érași altii pote-cá altmintrea. In fine toti suntemu adunati aici si ne aflámu grupati in giurulu falniculu stindardu alu educatiunei si instructiunei, de sub sfant'a umbra a cáruia voimu se traimu ca atari pre pamentulu nostru stramosiescu.

Si óre pentru-ce atáta interesare s'au atáta rivna in caus'a acestei prebleme, despre care au discutat, si pentru care au luptatu cu succesu multe popore vrednice ale acestei lumi curiöse?!

Problem'a educatiunei si instructiunei este fórte simpla, ér deca voimu, potemu dice ca e fórte complicata; este atát de simpla, pre cât e de simpla fiinti'a omenésca, s'au este atát de complicata, pre cât este de tainicu misteriu fiintiei omenesci.

Tot ce seimu despre omu este, ca e o fiintia compusa din materie si spiritulu. Materi'a se face locasiu spiritulu si între densele se incinge lupta pentru ecuilibrare, a cárei scopu este apropiarea asimptotica de Dumnedieu creatoriulu, s'au perfectiunea crestinesca.

Spiritulu, cá schintea divina, este perfectu;

dar intrând in materie, trebue se tiena contu de acést'a, cáci printrens'a si-manifestéza activitatea cu lumea esterna. Materi'a inse aterna dela cáte si mai cáte functiuni, si de aici apoi lupt'a cea incordata dupa ecuilibrare dintre dens'a si spiritulu. Lasând materi'a la arbitriulu fortieloru naturei, dens'a produce nisce efecte, cu cari spiritulu nici odata nu va armoniá pre deplinu; infrenand fortiele naturei si lasand spiritulu tetenu liberu, nici atunci nu ajungemu se vedemu ecuilibriu între corpu si spiritulu, nu sta inaintea nóstra nici atunci fiinti'a, ce are se reprezenteze domnedieirea pre pamentu.

Din consideratiuni de aceste manecând si privind omulu, aflámu problem'a educatiunei si a instructiunei atát de importanta. Pana acum inca nici unu poporu din lume nu a ajunsu cu desvoltarea acestei probleme sublime la inaltímea, ce ni-o imaginámu; e inse lucru necontestabilu ca multe au facutu si facu sporiu suprindietoriu, ér altele abiá ca se misica pre acestu terenu. Si déca esaminámu la diferite popóre fericirea temporala, din care trebue se isvorésca si cea vecinica, atunci potemu constatá, ca sporiulu in educatiune si instructiune este isvorulu celu neseccatu alu ori si cárei bunastári!

Popórele, ce dispunu incesi de sórtea lor, potu face tot ce li-convine, pentru ca educatiunea si instructiunea se propasiesca intensivu; dar nu astfelu stá lucrulu cu popórele, ce traiescu între impregiurári mai grele, precum suntemu si noi. O lege a firei inse ne invétia, ca unde e necadiulu mai mare, a colo se desvóltá si minte mai multa, si acésta axioma bine priceputa ne invétia, ca între impregiurárele actuali se fimu prudenti, si avénd inainte-ni pur si simplu numai problem'a scóleloru nóstre elementarie se nu lasámu nefolositu nici unu momentu si nici o ocaziune, fara se adaugemu baremu o linie la fericirea poporulu romanu!

Autoritatea nostra bisericesca si scolara, Venerabilulu nostru consistoriu, ni-a facutu posibilu se ne potemu grupá toti pre langa flamur'a invetiamentulu elementaru. Toti suntemu patrúsi de dorulu nobilu, de a vedé scólele nostre celu pucin la acelu nivelu de desvoltare, de pe carele se pota concurá cu ale popóreloru conlocuitórie! Tienend asiá dara contu de medilócele materiali si spirituali, ce le avem, si avend in vedere impregiurárele grele între cari ne aflámu, se purcedemu mana in mana, dar sinceri si cu tota energi'a la lucrulu ce ne asepta, cá-ci prin concordie, sinceritate si energie, prin acesta trinitate neinvingibila, vomu fi in stare se producemu rezultate maretie, demne de unu popore, ce aspireza la venitoriu ticnitu!

Concordi'a, sinceritatea si energi'a fiind armele principali ale corpulu nostru didacticu, vomu deveni asiá-dicund fanatici pentru scola si atunci din ustenélele nostre va re-

sarí generatiunea, carea ins'asi va fi in stare se decida poporului nostru sorte a cea demna de sine!

In acestu spiritu dorescu eu se fiti ajunsu toti la prim'a nostra adunare generala ordinaria, cà-cidupre cum dice poverbiulu-fiind inceputulu bunu, rezultatulu este ca si asecuratu.

Salutandu-Ve dara dd. si fratiloru de buna venire, Ve rogu se fiti la inaltîmea chiamarei, se discutati obiectiv si in cunoscintia deplina despre tote agendele ce Vi-le presenteza directiunea prin program'a alaturata; se ve dati tota silinti'a ca se potemu delaturá de asta-data barem o parte din obstaculij, ce ne ingreuneza positiunea, ca astfelu se ajungemu se se pota dice despre noi cu dreptu cuventu, cà suntemu man'a cea dreapta a poporului romanu!

Cu aceste rogandu pre Domnedieu pentru ajutorulu seu prea puternicu, dechiar antâi'a adunare generala ordinaria de deschisa.

Arad, 7 Maiu n. 1891.

T. Ceontea.

Cum am poté face mai multu sporiu in scóla?

Sunt mai multi ani de când invetiatorii nostrii, din tóte unghiurile patriei comune striga intr'unu glasu: „Nu cercetéza copii scól'a, nu putem face sporiu mai multu in scóla“. — La acestu resunetu, ne pomenimu numai ca, Veneratele Consistóre ne indatorescu a respunde la intrebarea: Cari suntu causele de absentiele scolare sunt pré numeróse si cum s'ar poté delaturá acestu inconvenientu inpedecatoriu in instructi'a poporala?

Pentru cá se póta dá unu respunsu esactu, multi din mai multe parti au conlucratu seriosu, si am putea dice, ca au isbutitu a dá unu respunsu conscienciosu. In acestu respunsu se invinuescu preotii-directori, comitetele parochiale si tóte organele cari stau in nemijlocita si mijlocita apropiere cu scól'a. Nici unulu inse — dâpa a mea parere n'a lovit — cum am dice: cuiulu in capu, séu mai bine disu: nici unulu n'a voitu póte a aretá totulu, scaderea tóta care bântue multu acestu neajunsu. A remasu nedescoperite unele patimi, fapte negre, cari dupa mine, servescu de cele mai cardinale inconveniente inpedecatóre in cesti'a citata, si cari 'si au isvorulu in personalitatea invetiatorulu.

Nu vréu nici se combatu nici se atrag atentiunea nimenuia asupra mea, ca nu viu cu unu ce nou in materi'a acést'a, ci prelunga asertiunile mai multora dintre cei chemati a respunde, 'mi va fi permis si mie a'mi aretá vederea mea individuala, care inca este basata pre esperienti'a aloru câti-va ani facuta pre terenulu acesta.

Tóta piedec'a din cestiune, o gasescu eu in neunirea rapórteloru dintre invetiatoriu si elevulu seu, dintre invetiatoriu, si cas'a parintésca a elevulu si

dintre invetiatoriu si directoru respective preotu. — Asia dara, pentru cá elevulu se cerceteze scól'a, cá se putemu face sporiu in viéti'a scolara, se cere — nimenea nu-mi va obiectá — cá invetiatorulu se se afle in cele mai intime raporturi cu elevulu seu, cu parintii lui si cu preotulu. Daca acesti factori nu se vor uní in cugete si simtiri, inzadaru se vor face controle, inzadar se vor face listele de lenevire pentru supunerea parintiloru celoru renitenti la pedepse, inzadar se vor staverí norme preste norme, inzadar vor fi tóte opintirile si incordarile organelor competente, ca numai pedeci si cu ele, regresu vom intimpiná; ori de si nu chiar regresu, dar tot in statulu quo ne vom aflá.

Se punem d. e. casulu, ca organele competente politice pe bas'a listei de lenevire constréngu pre elevi la frequentarea scólei supunédu pre parintii lor la amendele indicate in lege, — când s'a intemplat acést'a, mai este óre vorba de prietenie intre parintii elevulu si invetiatoriu? Nu, nici de cum. Respectivulu omu crede, ca invetiatorulu din rea vointia a comis acést'a fatia cu elu, ba de câte ori nu 'si resbuna atât asupra invetiatorulu cât si chiar asupra copilulu seu, care inca i-a causatu acést'a neplacere! Ivindu-se astfelu de conflicte precum si chiar de alta natura, preotulu cá unu stêlpu puternicu trebue se intrevie, intrepuna si apere cauza scólei.

Poporulu nostru, sta inca pre unu gradu josu de cultura, si cá atare nu scie apretia binele comunu ce-lu revarsa scól'a, nu scie ca tot ce se face, relativu la scóla pana chiar si pedepsele la cari este supusu pentru renitentia, pentru binele si folosulu lui si a urmatoriloru lui se face, de aceea mai bine e cu binele si cu frumosulu a tractá cu elu, cu reulu inse este teama, ca nu o vom putea scóte la cale. Intreb acum, este dóra cineva care se desconsidera bunele relatiumi ce trebue se esiste intre invetiatoriu si parintii elevulu, când este vorb'a, ca crescerea din scóla se mérga pre un'a si aceeași cale cu crescerea din cas'a parintésca? Este unu adeveru recunoscutu, pre care nimenea nu se va incercá alu resturná.

Cá se potu intrá mai strinsu in meritulu acestei lucrari, aflu de bine a amintí, ca sunt si cunoscu invetiatori, cari dóra de când functionéza pre terenulu acesta, nici odata n'au aretatu list'a de lenevire, si cu tóte acestea, scól'a pre care o representéza a fost si este deplinu certata din partea eleviloru si NB, in asia comune, despre a carei poporu n'am putea dice fara remuscare, ca 'si cunósce deplinu detorinti'a fatia cu crescerea copiiloru lor ce o reclama timpulu. Se vedem dar aci, ce minune este la mijlocu, este vre o vrajitura de se se póte intimplá una ca acést'a?! Nu, noi nu credem in superstitiuni séu celu putienu nu ne este permis a crede, de aceea in astfelu de locuri si casuri trebue se constatám, cá invetiatorii si elevii se iubescu imprumutatu, relatiunile dintre ei sunt intime.

Pentru desvoltarea mintii si inimei elevului, iubirea presinta cele mai mari avantagiuri, ea léga si unesce pre invetiatoru de elevulu seu si pre acesta de invetiatoru aducendu-i in cele mai intime. E vorb'a acum a aflá modulu, cum 'si póte invetiatoriulu cascigá iubirea si alipirea eleviloru sei. Pentru a putea respunde la acést'a, cred ca se cere, cá întâi si mai întâi chiar elu se aiba iubire si alipire catra elevi, caci numai asia va urmá: „*exempla trahunt*“ din partea eleviloru. Altcum acést'a trebue se fie unu lucru bine precugetatu inea de pre timpulu când s'a dedicatu acestui terenu. o insusire prefacuta in sânge, in a dou'a natura. Daca invetiatoriulu este patrunsu de altcum de adeverulu, insemnatatea si necesitatea de a fi credinciosu misiunei sale, se va ocupá cu interesu de educatiune, si când va vedea ca in urm'a osteneleloru si munciei sale este intimpinatu din partea parintiloru elevului cu incredere si buna vointia, atunci 'si casciga iubire catra elevii sei.

Avënd invetiatoriulu insusiri frumóse, si iubindu-si elevii sei, prea usioru se nasce si in elevi iubirea si alipirea catra elu. Si pentru cá se se nasce iubire si alipire in elevi fatia de invetiatoriu, se cere cá elu se fie neconditionatu dreptu. Dreptatea acést'a consista intru a tractá cu toti elevii intr'unu modu egal, fara privire la particularitáti precum suntu: unulu e alu judelui, altulu alu preotului, acesta rudenie, parintii altuia i-a facutu vr'unu cadou etc. de soiulu acesta. Tractatu fiindu unu elevu in unu modu deosebitu de cum e altulu (cu esceptiunea casuriloru transgressive) fórte usioru se nasce rivalitate intre scolari, ceea impiedeca fórte multu mersulu si chiar influinti'a invetiatoriului asupra lui, ba repetindu-se unu astfelu de casu, se instrainéza de catra scóla.

Pentru cá elevulu se cerceteze scól'a, se asculte si implinéscá ce i s'a demandatu se cere, cá invetiatoriulu se fie fórte avar in privinti'a distribuirei penselor. Putienu câte putienu numai, ca de lucrurile ce trecu preste puterile lui se disgusta, si de multe ori fiindu-i frica de pedépsa ca n'a putut consumá tot ce i-s'a lasatu, de si chiar parintii lui la pornitu pre cale, nu merge la scóla, casuri ce obvinu fórte adesea. Deci, precum urméza morariulu cu grauntiele putiene câte putiene cá se nu se inece si opréscá pétr'a, astfeliu urmam si cu materi'a de invetiamentu. De sine se intielege, ca acést'a o facem in conformitate cu desvoltarea lui intelectuala sistematice tot mai multu.

(Va urmá.)

Avram Igna,
invetiatoru.

D I V E R S E .

* *Adunarea generala a fondului preotiescu aradan* s'a ténutu ieri sub presidiulu Pré Santiei Sale, parintelui Episcopu alu Aradului Ioanu Metianu,

— fiindu de facia parintii protopresviteri din diecesa aprópe in numeru completu si delegatii preotimei. Din reportulu, prezentatu de catra venrabilulu consistoriu se constata, ca starea fondului preotiescu aradanu a fostu la finea anului 1890, adeca dupa 13 ani de esistencia in suma de 168,448 fl. v. a. adeca un'a suta siesedieci si optu de mii, si patru sute patrudieci si optu de fiorini val. austr.

Adunarea preotimei a luat cu bucuria la cunoscintia reportulu despre starea fondului preotiescu, si si-a esprimat profund'a s'a multiemita facia de intemeiatoriulu si Augmentatoriulu acestui fondu, facia de Pré Santia S'a, parintele Episcopu alu Aradului Ioanu Metianu, urandu-i cá Ddieu se-lu tiéna ani multi fericiti!

* *Adunarea generala a reuniunii invetiatorilor* din protopresviteratele din drépt'a Muresiului, apartienetórie la jurisdictiunea consistoriului din Aradu s'a ténutu Joi si Vineri in septeman'a trecuta sub presidiulu dlui profesoru seminario Teodor Ceontea in fienti'a de facia a Pré Santiei Sale, parintelui Episcopu alu Aradului Ioanu Metianu, a parintelui protopresviteru Moise Boesian si a unui insemnatu numeru de invetiatori.

Adunarea generala a resolutu tóte punctele din program'a publicata. Si pana când vom poté publicá unu reportu detaiatu asupra acestei adunári, constatámu, cá disertatiunile ténute si conclusele luate vor avé o influintia binefacetoria asupra mersului scóleloru nóstre confessionale din eparchi'a Aradului.

* *D'ale tipografiei.* — Cu ocasiunea aniversarei a patru sute de ani a introducerei tipografiei in Danemarca, o expositiune a avutu locu la Copenhaga. Ea erá impartita in trei sectiuni: partea istorica, partea moderna si partea tehnica. Cartea cea mai veche care se vedea in partea istorica erá Bibli'a lui Gutenberg (1456), apoi venea o lucrare franceza din 1478 si o lucrare engleza din 1480. Cártille daneze cele mai vechi erau Bibliile tiparite de Gotfreo von Bremen.

* *Palari'a cá mijlocu de scapare de inecu.* D. Lawson, cautandu mijlócele cele mai bune spre a veni in ajutorulu persónelor, cari suntu in primejdia de a se inecá, a esaminatu, care ar poté serví cá aparate plutitóre si se fia la indemana in asemenea imprejurari. Elu a gasitu, ca o palaria obicinuita, intórta cu fundulu in josu, ar intruni fórte bine conditiunile acestea. O palaria cu fundulu in josu póte suportá o greutate de aprópe cincí chlgr. inainte de a se cufundá. Greutatea corpului omescu fiindu cam aceeasi cu a apei, unu obiectu plutitoru care ar poté suportá o greutate de patru chilograme, ar fi sufficientu spre a impiedecá pe unu omu de a se cufundá in apa. Spre a inlaturá primejdi'a, ca palari'a se se umple prea curendu cu apa in urm'a unui accidentu, d. Lawson recomanda a acoperi orificiulu cu o batista bine legata de bordurile palariei, si mai adauga ca o palaria astfelu preparata pune in stare chiar pe o persóna, care n'aru sci se inóte de a veni in ajutoru alteia care ar fi in primejdia de a se inecá. In teoria aceste lucruri suntu

förte frumoşe; in practica inse n'ar dá nici unu rezultatu favorabilu, din cauza ca omulu, care nu scie se inóte si se afla in pericolu de a se inecá, isi perde sangele rece si presenti'a de spiritu si se inéca tocmai din cauzele misicari-loru desordonate, pe care le face. — Celu mai siguru mij-locu cá cinev'a se nu se ineece remane dér tot cunoscint'a inotului, cu tóta palari'a domnului Lawson.

* *Pentru cei ce vor viatia lunga.* — Éta o marturisire despojata de artificii pe care betranulu Gladstone a facut'o unui reporteru alu diarului New-Yok Morning. „Vrei se afli cum am ajunsu la vêrst'a de 80 de ani? Lucrulu e simplu. — In fie care nópte dormu linistitu câte siepte césuri. Când sunt la Hawarden-Park me ducu in tóte diminetile la biserica. Deosebitu de bun'a stare de spiritu ce procura exercitiile religióse dênsele mai au inca folosulu de a respandí asupra sistemului nervosu o linisce binefacetóre. Lordulu Nennyson, fiind intervievatu a respunsu tot intr'unu chipu evlaviosu. „Daca am pututu se celebrez a 81-a aniversare a nascerei mele, a disu marele poetu, pricin'a este cá n'am suferitu nici un'a din acele sguduiru, pe care le producu micile afaceri ale vi-etiei; am statu totdêun'a retrasu si linistitu si m'am gân-ditu mereu la Dumnedieu.“ „Gândeşte-te totdêun'a la vi-itoriulu de dupa mórte a disu unu intieptu. Asia am facutu eu si de aceea am ajunsu la betranetie.“ — Avisu aceloj'a care vor se traésca multu cá acesti doi ómeni mari.

Convocare.

„Reuniunea femeiloru romane din Aradu si provincia“ si-va tiené **adunarea generala** de estu timpu in **21. Maiu (2. Iuniu) a. c.** la 11 óre nainte de amédi in sal'a Seminariului diecesanu.

Convocându prin acést'a pe P. T. membrii reu-niunei, avem onóre a aduce tot odata la cunoscintia, cá sér'a la 8 óre se va tiené in paduriti'a orasiului unu „Maialu“ in favorulu fondului reuniunei.

Invitári la maialu se emitu separatu.

Din siedinti'a comitetului reuniunei femeiloru ro-mane din Aradu si provincia, tienuta la 9. Maiu st. n. 1891.

Aureli'a Belesiu, m. p.
presidenta.

Dr. Giorgiu Plopu, m. p.
secretariu ad hoc.

Concursu.

Nr. 1583. Plen.

Pentru deplinirea postului de protopresviteru alu **Timisiorii**, pre bas'a conclusului, luat de comitetulu pro-topresviteralu alu tractului Timisiorii in siedinti'a, tienuta la 28. Martie a. c. se escrie concursu cu terminu de **40 de zile dela prim'a publicare** in „Biserica si Scol'a.“

Emolumintele impreunate cu acestu postu sunt:

1. Din protopresviteratu:

a) tacsele dela siedulele de cununia, cari computeate la anu in suma de 200, à 2 fl. dau sum'a de 400 fl. v. a.;

b) birulu protopresviteralu dela preotimea tractuala, câte 100 oche de grâu dela fie-care preotu, — laolalta 90 de meti de grâu, carele computatu in bani da sum'a de 270 fl. v. a.

c) tacsele dela revisiunea socotiloru bisericesci dela 30 comune bisericesci cari computeate cu 5 fl. dela fie-care comuna dau sum'a de 150 fl. v. a. si

d) pausialulu cancelariei protopresviterale in suma de 200 fl. v. a.

2. Din parochi'a protopresviterala:

a) Relutulu pentru sessiunea parochiala, solvinda din cass'a magistratului orasiului Timisior'a in rate lunarie in suma anuala de 420 fl. v. a.

b) Venitulu stolaru dela parochi'a protopresviterala din suburbiulu Fabriculu-Timisiorii, carele este in suma de 100 fl. v. a. la anu, si

c) birulu preotiescu din parochi'a protopresviterala, computatu in suma de 70 fl. v. a. la anu.

Aceste emolumente din protopresviteratu si parochi'a protopresviterala dau sum'a de 1610 fl. v. a.

Din aceste emolumente alegendulu protopresviteru va contribui la pensiunea emeritului protopresviteru Meletiu Dregheciu, cu sum'a anuala de 300 fl. v. a. solvindu la cass'a consistoriala din Aradu pre timpulu, cât va durá lips'a de pensiune; ér cu privire la cestiunea capelaniei protopresviterale se sustiene statulu quo, pana când se va regulá definitiv cestiunea despartirei ierarchice.

Aspirantii la acestu postu de protopresviteru se aviseza a substerne in terminulu indicatu subscrisului consistoriu recursele loru instruite cu documentele despre cualificatiunea normata prin §-lu 53 din statutulu organicu si conclusulu congresualu de sub Nru prot. 111 ex 1888, si anume cu documente: cá posedu cualificatiunea prescrista pentru concurentii la parochiile de clas'a prima prin regulamentul pentru parochii, si cá au depusu esamenulu de maturitate; si cá au implinitu celu putienu 5 ani in servitiulu bisericescu seau scolaru cu succesu deplinu multitemitoriu, si ca prin zelulu si diliginti'a loru s'au distinsu in rezultatulu activitatii pre terenulu bisericescu si scolaru.

Aradu, din siedinti'a consistoriului tienuta in 26. Aprile (8. Maiu) 1891.

Consistoriulu eparchiei gr. or. romane a Aradului.

—□—

Conform ordinatiunei Veneratului Consistoriu gr. or. oradanu dto 18/30. Martie a. c. Nr. 149.103. se escrie concursu din oficiu pentru deplinirea parochiei vacante de clas'a I-a din **O-Homorog**, protopresviteratulu Tincei, cu terminu de alegere pe **6/18. Iuniu a. c.**

Emolumintele sunt: un'a sesiune pamentu, birulu preotiescu dela 210 case câte un'a mesura de bucate parte grâu parte cucuruzu, cartiru liberu cu gradina si venitele stolarie usuat.

Recursele ajustate cu documinte pentru parochiile de clas'a I-a si adresate comitetulu parochialu, se tramita subsemnatului protopresviteru in Cef'a (Cséffa) pana la 3/15. Iuniu a. c. si tot pana in acést'a di inclusivu, se potu infacisiá recurentii la biserica locala in dumineci si serbatori pentru a cântá, respective a celebrá si cuventá.

Cef'a, (Cséffa) 22. Aprilie (4. Maiu) 1891.

Iosif Vess'a, m. p.
protopresv. Tincei.

—□—